

ERDÉLYI GAZDA

MEGJELENIK
minden pénteken
legalább egy iven
és az egyleti tagoknak
ingyen
küldetik meg.

Nem tagok egész évre 4 ft. félvre 2 ftal fizet-
hetnek elő, negyedéves előfizetés el nem fogadtatik.

Pénz- és érték küldemények az

ERDÉLYI GAZDA KIADÓ-HIVATALÁHOZ

(Dr. Hintz György, e. pénztárnokhoz)

a lap szellemi részét illető küldemények az

ERDÉLYI GAZDA SZERKESZTŐSÉGÉHEZ

(Gamauf Vilmos e. titkárhoz)
czimzendők.

AZ

ERDÉLYI GAZDASÁGI EGYLET KÖZLÖNYE.

Hirdetési díjszabályzat.

		1—1	1—3	1—6	1—12	1—18	1—24
		széri hirdetéskor					
		ft	kr/ft	kr/ft	kr/ft	kr/ft	kr
1/6	lap	14	36	70	120	160	200
1/6	"	7	18	35	60	80	100
1/6	"	3:50	9	17:50	30	40	50
1/6	"	1:75	4:50	8:75	15	20	25
1/6	"	—90	2:25	4:40	7:50	10	12:50

Többszéri hirdetésnél nagyobb kedvezmények.
Azonkívül 30 kr. bélyegdíj annyiszor, a hányszor
a hirdetés megjelenik.

A szíves megrendelésben világosan kérjük kitenni;
menyit helyet igényel a beküldő mellékelt hirdetése
számára.

Hirdetéseket elfogadnak lapunk kiadó hivatal
és a r. k. Lyceum nyomda központi irodája (főter gr. Te-
leki Domokos-ház.) Mellékletek 5 o. é. fba számít-
tatnak.

Lapfelügyelő bizottság: Paget János elnök; Berde Áron, b. Huszár Sándor, Kodolányi Antal, Mina János, Nagy Ferencz, Szabó Samu, Szentgyörgyi József.

Gazdasági gépek s eszközök a világkiállításon.

IV.

Azon tető alól kijutva, melynek Németország, Austria-Magyarország és Oroszország szolgáltatta tömött tartalmát előbbi sorainkban röviden vázoltuk, a többi európai államok gazdasági és gépcsarnokai kiállításon előttünk a szemléletre. E csarnokokban, kivéve Angol- és Franciaországot, nem látjuk már a mezőgazdasági nyers termékeket a gépek és eszközök-től oly módon elkülönítve, mint ez a nagy Németállam, továbbá Austria - Magyarország és Oroszország kiállításában keresztül van vive. Legtöbb helyt egyesítve fordulnak elő a főntebbi czikke s nagyon is czélszerűen; így legalább egymás gyengéjét eltakarják s a tárlatot tartalmasabbá teszik. Mit is mutathatna fel némely állam honi gazdaságában rendszeren használtatni szokott gépei és eszközeiből, hol a használat ezek tekintetében már a helyzet folytán is vagy a termelés egyoldalúsága vagy egyéb nemzetgazdasági tényezők sajátos alakulása szerint nagyon korlátozott. Olasz- és Spanyolország, Sveicz, s a délkeleti államok igen gyengén, vagy épen nincsenek e téren képviselve, s így gazdálkodásuk módja és irányára nem nyerhetünk közvetlen felvilágosítást, melynek megszerzésére más forrásokhoz vagyunk utalva. De viszont, amit Anglia, Franciaország s részben az eddig fel nem tűnt Svéd- és Norvégország élénk tárnak a gépipar állásának manapi legmagasabb fejlettségéről, valamint ez országok gazdálkodási módjának in-

tensivitásáról győznek meg bennünket. Az emberi s egyáltalán az élő erőt helyettesítő mórtornak oly tág hatáskör nyílik meg az itt bemutatott gépészeti vívmányok alkalmazásában, mely által a gazdaságnak egész képe megváltozik, de a behatóbb művelés által produktivitása is emelkedik. Megvan ugyan minden találmánynak a maga tere, a melynek határain belül az háladatos és hasznos marad, abból kilépve ellenben megszűnik az jutalmazó lenni, mert a viszonyok nem érettek még meg számára. A legújabb vívmányok még nem leltek maguknak utat minden gazdaságba s bizonyos, hogy alkalmaztatásuk fejletlen viszonyok között nem is lenne jutalmazó és előnyös; de azért mint a gazdaság segítsége s emelésére irányult nagy eszme megtestesülésétől senki sem tagadhatja meg az elismerést és méltánylatot — legalább nem a jövőre nézve.

Bekell vallanunk azonban, amint ezt czikkeink bevezetésénél is tettük, hogy ámbár most az ujdonságok és találmányok hazájában, vagy legalább is annak kiállításában állunk, teljesen újat, új eredeti vívmányt ez alkalommal nem találunk. Mig a 62-i londoni és a 67-i párizsi közkiállítás ujdonságul a gőzeke nagy horderejű gondolatát mutatta be, addig a jelen tárlat ily szabásu ujdonsággal nem dicsekedhetik, de megvan érdeme és érdeke abban, hogy az akkor még ugyszólván fejletlen találmányt tökéletes alakjában mutatja be, mi mellett már a gyakorlat is több év alatt szerzett tapasztalatok alapján pártolólág nyilatkozik.

A jelen cikkben megkísérleljük Angolország gazdasági gépkiallítását terünkhöz képest ismertetni.

Előre láthatólag Anglia volt azon állam, mely úgy az általános, valamint a gazdasági gépipar terén a legtöbbet, legnagyobb szerűt s legújabbat volt bemutatandó. Igaz, hogy az európai angol a találmányok s újítások e terén nagyon egyenlően osztozik amerikai testvérjével, de azért a jelen alkalommal Angliának jutott a tömeges fellépés előnye, Amerikát a nagy út akadályai gátolták a hasonló megjelenésben.

Anglia gépcsarnokában találjuk fel legfőképp azon nagyobb szabású gazdasági gépeket, melyek más országok tárlatán vagy épen nem, vagy csak szórva nyosan fordulnak elő. A mechanikának minden segéd-eszköze fellelhető itt, amit az a mezőgazdaságnak nyújtani képes volt; s bár minden gazdasági munkának gépe vagy eszköze feltalálható, mégis a tárlat zömét a nagyszámú vető-, cséplő-, arató- és kaszálógépek képezik, természetesen a „gőz országának“ tárgyilagos képviselői a gőzgépek, a locomobilok mintegy 50 példánya tévén fel a kiállításra a koronát. Angliának képvisellete e tárlaton szintén számos, úgy hogy ebből is egy adatot vonhatunk arra, miszerint e nép jól fogta fel missióját, midőn a kiállítás e részét is részint tapasztalatszerzés, részint üzletterjeszkedési szempontból oly tömeges képviseletben részeltette. Angliának mindenütt, úgy nálunk is ismeretes nevű gyárosai közül nem hiányzik itt egynek neve sem, sőt ezek mellett még számos új céget látunk igen jól bemutatva. Amint tehetjük megkísérjük a tárlatot czégenként részletezve bemutatni. —

Közel a bejárathoz szemünkbe tűnik John Fowler két gépes rendszerű gőzekéje, melyből ezuttal csak egy gép van jelen térkimelés tekintetéből. A gép, valamint a többi készülékek ünnepi köntösbe vannak öltöztetve; itt csak a szemnek vannak hivatva szolgálni, míg valódi működésüket a Bécshez közel fekvő Gutenhofban mutatják be, hol is Hopfen lovag birtokán egész nyáron át egy teljesen felszerelt hasonló szerkezetű gőzeke volt, s talán van is munkában. — Amint a gőzszántás körüli tapasztalatok ezt igazolják, a Fowler-féle kétgépes rendszer az, melynek jövője leginkább biztosítottnak tekinthető. Az összehasonlító kísérletek eredményei ezen rendszernek kedveznek s nagy ára mellett is már a többi rendszerek elől a tért elfoglalni s azt megtartani látszik. Az egygépes vagy horgonyrendszerű gőzeke tetemes olcsóbbasága mellett sem versenyezhet vele, mert napi munka ered-

ménye és minősége is tőle hátra marad. Két vagy három évvel ezelőtt a figyelem és érdekltség nagyon élénken kapcsolódott azon eszméhez, mely a gőzszántást s egyáltalán a gőzmivelést a körülményes apparátusok elmellőzésével egyszerűen a földműjáró utcai vagy uti mozdony által tervezte kivihetni. Az eszme nek már akkor teste lőn, de eredményekről nem hallottunk. Jelenleg már ezen rendszer problémájának egyikét megfejtve látjuk A w e l i n g és P o r t e r által kiállított utigőzmozdonyban, mely a csarnokon kívül a szabadban foglal helyet s a nagy gépcsarnok s a bejárat közti helyen naponként megteszi sétáját s nagy testéhez képest valóban mesteri fordulatait, midőn fatörzsek közt lévő szűk helyéről távozik, vagy oda visszatér. A gép vezetése teljesen a gépész hatalmában áll, valamint a rázkódtatás elleni megvédése a kerekre alkalmazott vastag gummi talp s az ezt borító mozgó vaskengyelek által szintén sikerült megoldást nyert. Azonban nincsenek még adataink arról, miként felel meg a gép rendeltetése céljának a szántóföldön s nem láttuk az utána akasztandó eszközöket sem ezek munkáját. Kemény alapon, pl. kövezeten nagy terhek vontatására az eszme teljesen megért, de lágy szántóföldön való használata, a gépnek nem kevesbithető nagy súlya miatt, talán le sem győzhető akadályokba ütközik. —

S a m u e l s o n, kinek aratógép-szerkezete kezdetől fogva mostanig legezészerűbbnek bizonyult, jó hírnevű aratógépeiből rendezett tárlatot. Samuelsonnak, korábban a gép nehézsége s a kocsi-ülés hiánya miatt némelyektől vádolt aratógépén nevezetes javításokat s a kívánalmakhoz való idomítást látunk. — A „Royal“ című gépen látjuk már a vezető számára való ülést, az alacsony motollákat, a jobbról alkalmazott vágószerkezetet s a kajszás legyőzésére a vágókészülék s járókerék közé alkalmazott rudat; — mindezeket nevezetes javításoknak kell elismernünk, ha a gépnek 9 1/3 mázsa súlyán kisebiteni nem is lehetett. E gépén kívül vannak még balravágó javítatlan aratógépei, valamint kaszálógépe is kiállítva.

B r i g h a m, Samuelson szomszédságában szintén arató- és kaszáló gépeket állított ki, melyek kedvező megítélésben részesültek s kaszálógépének szerkezete, mint ezt újabban többen is fölvevették, a mozgásnak nem a járó kerek belső fogzásáról, hanem azoknak tengelyéről való kiindítása által, a bírálatot nyugodtan kiállja. —

H o w a r d bedfordi gyára jól ismert nevéhez méltólag van bemutatva. Gazdag kiállítást látunk itt a Ho-

ward-féle ekék, boronák s kultivátorokból, mik mellett az egygépes vagy horgonyrendszerű gözekének részei, továbbá arató- és kaszáló gépek csatlakoznak. Howard különösen a földművelő eszközök készítésében tűnt ki már korábban is s ezen gyártási ágazatra most is főszólyt látszik fektetni. Egészen vas „Champion” ekéje az új angol ekék mintaképe, mi mellett a fölmerült igényeknek hódolva a bemutatott „angol-szász” ekéjén már rövidebb testet és szélesebb állást látnunk. A mindenfelé elterjedett s általán jóknak bizonyult zig-zeg vasboronák, valamint a „colonial” boronáknak itt van fő forrása. A simulékony, apró háromszegre hajló szegekből készült vasborona rétek és vetett takarmányosokra különösen ajánlható. Figyelmet érdemel szintén a szénagyűjtő, melyet a kocsis ülő helyzetében kezelhet, továbbá az előre és hátra váltható szénaforgató. Az e czég által kiállított két aratógép azonban már nem részesülhet azon elismerésben, mit a többi készítmények méltóan megnyerhetnek. Az „International” két kerékű, ülés nélküli s 15 mázsa súlyu aratógép ma már ritkaságnak tekinthető: előnytelenségei miatt. Az „European” nevű aratógép már szerencsésebb kiállítást és szerkezetet nyert, de 11 mázsa sulya megnehezítendő elterjedését.

Reid Aberdeenből, vető korongokra szerkesztett szórva- és sorbavető gépeket mutat be, melyeknek vetőkészüléke, (a kis hajlott vaskorongok) tartós nygvan, de mellette a magmennyiség szabályozása s a sorok változtatása nehézkes. A gyár még parkokba való kisebb lánczhidak, sodronyhálók és kerítések készítésével is foglalkozik.

Page, Bedfordban 1750-ben alapított gyára, téglasajtókat, tőzeg sajtot, s ezeken kívül földművelő eszközöket állít ki. Ez utóbbi csoportból kiemelendő az „Eclipse” nevet viselő vasekéje, mely nehéz talajok mélyebb szántására szerkesztett. Különböző boronákon kívül láthatók még nála szénagyűjtők, szecs-kavágók, zúzó és darálók jó kivitellel.

Murray Banff-ból egyes és jól szerkesztett kettős ekéjén, emelő lánczokból alkotott trágyalé szivattyún kívül igen szilárdul, teljesen vasból készült kézi- és lőerőre alkalmazható cséplőgépe tűnik ki, melynek állítólag sok vevője akad Anglia kisbirtokosai közül. A gép szerkezete s kiállítása igen ajánlatos. Ára ca 90 frt.

Coleman ismert név előttünk, kinek kultivátora mellett újdonságnak találunk egy elmésen készült burgonya kisedő ekét, mely töltögető eke módjára a földet kétoldalt felemeli, de azután egyesítve

hátraviszi azt, miből egy forgó körgereblye a gumókat kikotorja s kis távolságra széthányja. Az egész szerkezet vas s kissé sok vonóerővel jár, mert az ekének különben is mélyen kell járnia. Mint újdonság és hasznos találmány figyelmet érdemel a czég burgonyavető gépe, melynek szerkezete párhuzamba állítható a sorvető gépekével, amennyiben a fölemelt gumók tölcseren át a földre jutnak s itt szintén a gép által vont barázdákban be is takartatnak.

Gazdag és tartalmas kiállítása van Richmond és Chandler salfordi gyárosoknak szecs-kavágókból, melyeknek gyártására a czég specializálta magát, s ezen uton jutott oda, hogy e fajta készítményeinek híre fölemelkedett. Található itt a szecs-kavágóknak minden mértékben kivitt alakja, s ugy ezeknek, valamint az aprózó gépeknek egyáltalán, e czég leggondosabb készítője.

A sorvetőgépei által világhirre jutott Garrett czég kiállítása egyike a legnagyobbszerűeknek s szakszerint a legtartalmasabbaknak. A sorbavetőgépek számos példányai a különböző igények és árak szerint készítvék, s már e gépek ott állanak, hogy javításuk céljából valami lényegeset fel sem hozhatni. Láthatók itt teljesen vasból készült sorvetők, valamint többsoros lókapává átalakítható vetőgépek. Ezen főczikke mellett bemutatja a czég gőzerőre való cséplőgépeit, melyekből vasbordásakat is készítenek s gőzmozgonyait, melyeken a szalmafűtésre való berendezés újdonságának bemutatását e kiállításra tartotta fenn. A gőzgép szalmafűtésre való berendezése kétféle alakban áll előttünk; egyik esetben (Garrettnál) a szalmát a tüzelő katlanba kézzel és időszakonként rakják be, a másik szerkezet pedig (Ransomes, Zimps és Head gépen) e munkát maga és folyvást végezi; e célra a gép tüzkatlan szája elé két összeforduló s a lendkerék tengelyéről átvitt erővel hajtott szeges kerék van alkalmazva, melyek ép ugy mint a szecs-kavágók szalmavezetője, a ládában készletben tartandó szalmát folyvást a tüzkatlanba juttatják. — A szalmafűtésre való berendezésnek bizonyára meg van a maga előnye a fában s egyéb tüzelő anyagban szükölködő vidékeken, s az ezzel való tüzelésnek ugy a hőfejlesztés, valamint a munka tekintetébeni produktivitása azon beható kísérletnél, melyet aug. 16-án Bécsben a Ransomes-féle fűtőkészülékű gép szalmatüzelése alkalmával gépésztékintélyek tettek, teljesen kielégítő eredményben nyilatkozott. Az itt tett kísérletnél egyebek között az is kitűnt, hogy 4 font szalmával 1 font kőszén lehet pótolni.

Nicholson newarki gyárnok tárlatán az e cég által igen sikerülten kiállított szénaforgatókat találjuk fel. — Szállítható gőzgépén kívül ügyelmet érdemel „Superior“ arató- s kaszálógépének egyszerű szerkezete, melynél a mozgást a járó kerekének tengelyére alkalmazott fogaskoszoru a forgatyu tengelyvégén levő végtelen csavarra viszi át, s így e gép a most létező arató- s kaszálógépek között a leg-egyszerűbb szerkezetet bírja, csak hogy be kell ismer- nünk azt is, hogy a végtelen csavarra való átvitel nagy és gyors kopásnak van alávetve.

Hornsby granthami gyárának készítményeiből szintén nagy kiállítást rendezett. Földművelő eszkö- zeiből kitűnik ekéje, melynek gerendelye, teste s bal szárva egy darab vertvasból áll, szántóvása és hosz- szantnyuló lemeze aczél; az egész eszköz igen kom- pakt s jó munkát végez. Készít Hornsby még kisebb s igen könnyen járó vasekéket, melyeken a surlódás mérséklésére a talpat egy friktio kerék helyettesíti. — Kettős ekéi szintén igen jól készültek. — Garret- szerű vetőgépeken, ismeretes rostáin, szecs kavágóin kívül bemutatva vannak a cég nagy gondal készi- tett egy és kéthengerű gőzmozgonyai, cséplőgépei. Az arató- és kaszálógépek szerkesztésében Hornsby min- dig élénk tevékenységet tüntetett ki; a jelen tárlaton régebbi „Progress“ és „Governor“-ján kívül bemu- tatta új „Advance“ nevű gépét, melyen különösen a lerakó szerkezetnek elmés elrendezési szabályozható- sága tűnik fel érdemül; a kocsis vagy gépvezető, üléséből képes a markok vagy kévék nagyságát sza- bályozni, a vágószerkezetet egy nyomással föllobb venni vagy leereszteni a vágandó gabna állása vagy egyéb akadályok szerint, továbbá a gépet munkából kivenni vagy abba ismét beállítani. Ezek mind neve- zetes előnyök, melyek kellő méltánylatban is része- sültek. A gép súlya 8 mázsa.

Clayton és Shuttleworth lincolni cég tárlatánál mondhatjuk el: „venio nunc ad fortissi- mum“, ha nem is a kiállított tárgyak száma, hanem a bemutatott gépek legpontosabb kivitelére nézve. Clayton és Shuttleworthnak folytonosan kitűnő gyárt- mányai világhírt vívtak ki, s az évek hosszú sora áll soliditásuk igazolására. A cég működése kiterjed nygvan mindennemű gépek s eszközök gyártására, de e sokoldalúság mellett mégsem tapasztalhatni egyik ágnak elhanyagoltatását sem; a gyárnak nagy mű- ködési köre lehetővé teszi azt, hogy keblében minden gép csoport specializáltassék. — A gyár kiállított

tárgyai közül most csak egynémelyeket lehet kiemel- nünk, melyek fontosságuk szerint kiemelkednek. A cégnek gőzgépei mindenkor a legjobb hirnek örven- dettek, valamint gőzcséplőgépei is. Jelenleg hogy a gyár készítményeinek tisztaságát s pontosságát kimu- tathassa egy festés nélküli, csupán fénymázzal bevont cséplőgépet állított ki. Természetesen ide végtelen pontos és jó munka kívántatik, mert a festék hiá- nyában — mit pedig sok gyáros vastagon használ, és kénytelen is használni, hogy vele az anyag és munkahibákat eltakarhassa — minden legkisebb hiba előttünk, ilyeneket pedig ezuttal nem találhatni. — Nevezetes és fontos találmánya Claytonnak a cséplő- gép olyatén berendezése, melylyel most annak dobja teljesen burkolva van s étető készüléke mindig egyen- letes étetést tesz lehetővé. Az önétető készülék fő- vonása és főrése egy rázó asztal, mely rézsutos haj- lása szerint a reá kiterített kévét a dobba juttatja. E találmány által két fontos előny van elérve; ne- vezetesen az, hogy minden szerencsétlenség, u. m.: a gépbeesés, bekapatás stb. teljesen lehetetlen, to- vábbá az, hogy a gép folyvást egyenlően étettethető. Hiszszük, hogy e találmány, mely kiállítási újdonság- nak volt föntartva, érdeme szerint nagy elterjedést fog találni a gyakorlatban. — A cégről az austriai tárlat vázlatánál külön megemlékeztünk, s ott egyéb készítményeit is felsoroltuk.

Ruston és Proctor a gőzgépek szerkesz- tésében hirre jutott cég, ebbeli gyártmányait és pe- dig szállítható- és stabil, - álló- és fekvőgőzgepeit mu- tatja be.

Marschall, kinek gőzcséplőgépeivel gyakrab- ban kezdünk találkozni, jól készült gőzcséplőgépeket állított ki.

Ransomes és Zimps ipswichi gyárnokok ismét azok közé tartoznak, kik megjelenésükkel a tárlatot gazdagabbá, a szemléletet pedig tanulságosbbá tették. Tárlatuk kitűnően készült gépeket s eszközö- ket mutat föl. Az angol ekék ismert alakjain kívül néhány váltóékét, ezek közül az egyszerű szerkezetű amerikai és a saját szerkezetű s a váltóékék között eddigelé a legtökélyetesebbet mutatja be. Sajnos, hogy országrészünk, melynek a jó váltóékére oly nagy szüksége van, e kitűnő eszökről nagy ára (110 ez. frt) miatt lemondani kénytelen. Boronái közül kitűnő a Howard alaku, de izenkint simulékony, vas borona. Cséplőgépei a legjobbak közé sorakoznak, s a gőz- cséplőgéppel kapcsolatba hozott szalma- és törekemelő

készülékek, inkább gépek, valamint gőzmozgonyainak szalmafűtésre való berendezése (melyről már föllebb szóllottunk) arról tesznek tanuságot, miszerint a gyár a gazdaközönség valódi segítségére kíván lenni gépeinek az igények és viszonyokhoz való alkalmazása által.

Turner szintén ipswichi gyáros, a répa- s egyéb gyök- és gumóvágógépek szerkesztésében emelkedik ki s ezen a téren kitünő és igen czélszerű készítményekkel dicsekedhetik. Gőzcséplőgépe szintén nagy gonddal készült s gőzmozgonyán az expansiv regulator van alkalmazva.

Robey és társa gyára a legünnepiesebb alakban állítá ki gőzcséplőgépeit, melyekből több párt mutatott be egyszerre. A gyár e téren elismerésre méltó tevékenységet fejt ki s tért vívott ki magának későbbi fellépte mellett is mindenütt. Cséplőgépein a vasrészek pallérozott fényesek, de a külső elegancia korántsem üres fény, mert a gépek jól készülttségét nem takarja el. Cséplőgépein, valamint Garrettnál, a vertvas gerendázatok vannak alkalmazva, mely berendezés a gép tartosságát és szilárdságát bizonyára igen emeli.

Robey után alig kellenemár másokat felsorolunk, mert e czég kiállítása képezi az angol tárlat legkolosszálisabb részét. Azonban még sem hallgathatunk el néhány jeles készítményt bemutató czéget.

Boby-nak rosta-készítményei, melyek úgy futó, valamint szelelő szerkezetre alkalmazva a legjobb sikerrel használhatók gabnaválasztás- és osztályzásra; továbbá szénaforgatói és gyűjtői elsőrendű gyártmányokul tekintendők. Boby csakis rosták, szénaforgatók és gyűjtők készítésére szorítkozik.

Penny szintén a rostagyártás terén emelendő ki s a neveszerinti hengerded sodronyrosták utat leltek már mindenfelé.

Smyth-nek lókapái ugy egyes, valamint több sorra szerkesztve; ugyszintén kanalakra szerkesztett szórvavető gépei, nemkülönbén sorvetői czélszerűek s használhatóknak bizonyult készítmények.

Végül Yates-nek istállói berendezésekhez való vert- és öntöttvas czikkeit megemlítve, Angliának csarnokától bucsut veszünk.

Ha az Anglia csarnokában tartott ezen szemle után a ráuk gyakorolt összbnyomásnak, valamint az itt látottak s a németországi s hazai kiállításunk közt tett összehasonlításnak kifejezést adnunk kell, tagadhatlanul be kell ismernünk Angliának magas fejlettségét s tökélyét, melyre ugy nemzeti jellegü komoly törekvése, valamint az igényekhez való alkalmazkodási akarata s a czélszerűsége törekvő hajlamaival, kedvező honi viszonyai mellett eljutott. Magasan s talán meg sem közelithető fölénben fog maradni Anglia gyáripára némely cikkében a kontinens fölött, s bizonyára még évekig leend gőzgépei, cséplő-, arató- s egyéb nagyszabásu gépei tekintetében azon forrás, melyhez a kontinensi szükséglöeknek fordulniok kell. De másrészt ismét nyíltan áll előttünk a tény, hogy Anglia sok gépe s eszköze Európa többi haladó államaiban s így nálunk is tért vesztett és saját haladásunk egyébkint nehéz nemzetgazdasági viszonyaink között még több foglalást enged reménylenünk. De föllendült viszonyaink mellett is e téren Anglia példánk maradand s önerőnk fejlődéttel is csak nyomdokain haladhatunk.

V. S.

T Á R S A L G Ó.

Világkiállítási levelek.

XV.

(G. V.) Cis- és Translajtánia mezőgazdaságának elválasztó és összekötő határvonalát főherczeg Albrecht collectiv kiállítása képezi, a mennyiben a magyar-óvári és bélyei uradalom a magyar, a szaybuschi és teschni uradalom pedig az osztrák birtokrésztet képviseli. A közép-részt két nagy pazarfényű tőn kissé túl is terhelt szekrény foglalja el, mely a szorosabb és tágabb értelemben vett mezőgazdaság termékeit mutatja be, miveleti növényeink magban és szalmában vagy szálban, részint a szekrényeken elhelyezve, részint körülöttük festőien csoportosítva, a magyar állvány Óvár területéről a híres Fertő melléki, Bélye határáról a közkedveltségü villányi bort

tünteti elénk. Jobbra s balra 12 asztalon erdész Wachtl Frigyes gyönyörű rovargyűjteményt állított ki, mely főképen a kártékony rovarokat tartalmazza, fejlődésük különböző fokain és kártételeikkel együtt. E ritka szorgalommal és szakértelemmel gyűjtött collectio, minden erdész-gazdasági intézet muzeumának dí-zére válnék; azonban mint halljuk a bécs-ujhelyi katonai akademiának van szánva. A főherczeg tárlatának határolása az egyes uradalmak építészeti tervei és statistikai kimutatásai által eszközöltetik, azonkívül itt látjuk a vegyészeti ipar termékeit is: spodiumot, enyvet, olajokat és a többi. De a magas birtokos nemcsak itt mutatja be, mire képes az elegendő pénzérvvel rendelkező intelligencia, hanem a világkiállítás minden osztályában méltóan van képviselve: a gépészetben kitünő

gépek és vashidak, az iparban gyönyörű szileziai vászon és fonatok; különféle vastermékek, az erdészetben fatönkök és oly erdei iparczikkek által, melyek a fa legmagasabb értékesítését mutatják. Ily nagyszerű fellépés és okszerű rendezés mellett méltán sorolhatjuk a főherczeg tárlatát a bécsi világkiállítás legtanuságosabb mozzanatai közé — vajha az illetékes egyének tanulnának is belőle!

Az osztrák mezőgazdasági csarnok, a földmivelés, állattenyésztés és erdészet termékein kívül a IV. csoport tárgyait a táp- és élvezeti szereket is magában foglalja, cz utóbbiak közül a czukrászat tán kissé tulságosan előtérbe lép. A növényi s állati termékek elharthatása és kivonatolására irányzott törekvéseket, mi gazdák is örömmel üdvözljük, mert ez által könnyen romolható termékeinknek állandó kelendőseget, a világpiacz centrumaitól távol eső gazdaságunknak szilárd piacot szerezhetünk!

Az ausztriai czukoripar egy izléstelen, de terjedelme által imponáló állványon van bemutatva, a collectio még így sem nyújt teljes képet, a mennyiben Alsó-Ausztriából, Steierhonból és Gallicziából egy-egy, Szileziából 6, Morvából 19, a par excellence répatermelő Csehországból csak 53 gyár vett részt; a két utóbbi országban államunk átka, a nemzeti politika működött a bécsi „német“ világ kiállítás ellen; tagadhatatlanul az ügynek, de még inkább magának a nemzetnek kárára! A czukor minősége természetesen különböző, de a jury ítélete szerint átlagban véve is nagyon jó; a központi czukorgyáros-egylet ismert vegyész Dr. Kohlrausch a termékek mellett laboratoriumának szerelvényeit és kémszereit is bemutatja.

A bor és szesz számos izléses és fényes állványon van bemutatva, a bécsvidéki, a steier és a botzeni különös figyelmet érdemelnek. A kiállítóknak tulnyomó része bor-kereskedőkből áll ugyan, de majd mindegyik közülök nagyobb terjedelmű szőlőkkel is bír. Az ausztriai bor inkább könnyű asztali, míg Steierhon e mellett Luttenberg, Kerschbach és hasonló vidékekről nehezebb fajborokat is küldött. A szesz- és liqueurgyártók nagy száma s kevés különbség nélkül egyenlő minősítése arról győzhet meg bennünket, hogy ezen iparág is a fejlődés kellő magaslatán áll.

A selymészet bemutatását a tavali megtartott roveretói selymész-congressus vállalta el, a különböző selymérek mellett a tenyésztéshez szükséges szerelvényeket és építkezéseket részint természetes nagyságban, részint mintákban állította elő, szép coconokat és selymet küldött többek között a steier selymész-egylet.

A méhészeti kiállítás nagyon szegényes és nem nyújt semmi említésre méltót.

Az ausztriai liszt-ipar egy szomszédos pavillonban van bemutatva, az alacsony állványok és üres falak kedvezőtlen benyomást okoznak; a bécsi gabona- és lisztbörze a monarchia minden nevezetesebb termelőhelyéről állit ki kenyérgabona mustrákat, azonkívül egy graphikai táblázaton a buza és rozs bécsi piaczi árait 1823 — 1872-ig tünteti fel.

Átérve a II. vagy mezőgazdasági csoportra, már ko-

rábbi leveleink egyikében említettük, hogy egyedül Magyarország azon állam, hol az egyes kiállító tetszés szerint önállóan is felléphet. Eltekintve nagyobb birtoktestektől, az egyént itt mindenütt a collectiv kiállításba — többnyire az illetékes gazdasági egyletbe — beleolvadva látjuk, mely eljárás az összhatást emeli és gyakorlatilag sem bir hátrányokkal, a mennyiben a kiállított termék külön-külön bírálat, esetleg kitüntetés alá esik. Őszintén bevalljuk irigy szemmel néztük az alsó-ausztriai, a felső-ausztriai, a steier, a karinthiai és több más országos gazdasági egyleteknek nagyjából izléssel és szakavatottsággal rendezett tárlatait, és szégyenkedve constatáltuk, hogy a pesti orsz. gazdasági egylet egyáltalában nincs itt; a kolozsvári és szebeni országos egyletek pedig nem jelentek meg oly módon, minőtőlük méltán megvárnunk lehetne! Minden egyes egylet vidékének részletesen kidolgozott statistikáját mutatja be számos táblázat és térkép által illusztrálva; a csehországi kiállítást Dombrowszky lovag az anyag körforgásának törvényei szerint tünteti fel — szóval mindenütt a rendezettség és rendszeresség nyoma látszik, mely a kiállításnak mint világbazárnak rendeltetését helyesen fogva fel az avatott szemlélőt rögtön tájékoztatja, a laicus nézőt pedig fontosságának átértésére tanítja.

L E V E L E Z É S.

Cserhalomtáj, aug. 29. 1873.

Aratásunkat az idén nem zavarták esős napok; folytathattuk, véghezvittük zavartalanul. A cséplés már aratás közben megkezdett s új kenyérrel tartotta csaknem minden gazda aratóit. Az eredmény gyenge közepes, általában véve az őszgabonák 4, a tavaszi kalászos félek 5 szemet adnak, s az előbbiekből az is üszögös, telve konkoly, csenkesz vagy borsóval. Máléváseinket a roppant szárazság tönkre tette, az oldalokon, a keményebb, kötöttebb talajokon meg lett akadályozva a esőzés, a teréken a csók szemei silányok maradtak. Az éjjel ugyan esett, de a föld kérge alig ázott meg egy hüvelyknyire s most ismét derül ki. Ha ezelőtt egy héttel esett volna bár, tán valamit segített volna; így most aligha!

Szénánk kevés van, sarjunk vizenyős talajokon is alig valami s ez annyival nagyobb gond, mert a marhának lecsott áron sinec vevője. A cholera alkalmából, mely folyvást szedi áldozatait, vásáraink betiltvák; minden forgalom meg van akadva, de azért az adóért zaklatnak, s a körjegyzők fizetéséért a népet irtalom nélkül exequalják.

Szőlőtermésünk kevés, de a gerezdek szemei az eső hiánya miatt nem fejlettek ki, aprón maradtak s még ma is alig akadhatni lágy szemre; sőt a mi keservebb, az eddig általunk ismeretlen *Oidium Tuckeri* ellepte szőlőinket. Előbb Király-Németiben a papi telken lévő csemege-szőlők, azután a sz.-magyarósi njan plántált szőlőken, majd itt Kentelkén fedeztük fel; de tegnapelőtt felfedeztem ezt Sz.-Czegön is a lövér s a járdovány szőlőgerezdekben, hol pedig egyetlen kül-

földi fajta sem létezik, tehát ezt is az időjárás hozta nekünk, mint hozta az üszögöt és a rozsdát.

A juliusi, eddig nem ismert forró napok békövetkeztével a méhek azonnal bészűntették rajzásaikat s a megaszalt nő-nény élet virányzata nem adhatván tápot, egy idő óta saját telepeik mézkészletét fogyasztják, s kivált a hol szabadmen-tökre eresztették a rajzást, a 2. 3. rajt eresztett anyák 2-od 3-ad rajaikkal már is elkezdettek hullani.

Legelőink az aszály folytán teljesen elsilányultak, bar-maink alig tengenek.

Ugarunk nagyon kevés van, nagyobb rész egyszeri szán-tásba fog vetni. De csak legyen elég eső, a termőkérég eléggé ki van égve, a gyom elpusztulva, hogy teremhessen.

Nehéz keserű napok! kétségbe ejtő jövő!! mi a gazdát, a bazafit környezi!!!

V. E.

EGYVELEG.

* Tisza László ur m.-n.-csáni kertjéből az idei őszőn eladandó dísznövények árjegyzékét lapunk mai száma mel-lékletül hozza, mire is olvasóink figyelmét felhívjuk.

* Pályázat. Néhai gróf Csáky Petronella által ma-gyarországi illetőségű, vagyontalan és egészen árva, a gaz-dászati pályára készülő, s valamely magyarországi gazda-

sági tanintézetben tanuló ifjak számára alapított, egyen-ként 300 frtot tevő két ösztöndíjra pályázat nyittatik. Az ezen ösztöndíjt elnyerni óhajtó ifjak felhivatnak, hogy ez iránybani folyamodványaikat — a fentebb előadott feltéte-lekre nézve — kellően felszerelve, legkésőbb f. évi novem-ber hó 15-ig a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi m. kir. ministeriumhoz nyujtsák be. Azon gazdasági intézeti tanulók pedig, kik ezen ösztöndíj elnyeréseért folyamodni szándékoznak, ebbeli folyamodványaikat az illető taninté-zeti igazgatóságok utján mutassák be. Kelt Budapesten, 1873. sept. 4-én. A földmivelés-, ipar- és kereskedelem-ügyi m. kir. ministeriumtól.

Szerkesztői nyiltposta.

19. T. Albert Lajos urnak. Terjedelmes levelét szivesen vettük, de az érdekes jegyzeteket lapunk korlá-tolt tere miatt nem adhatjuk. Ezek helyett kérjük csupán gazdasági tudósításait.

20. T. Székely Albert urnak. Multkor beküldött cikket át dolgozás után sem láttuk adhatónak. A tárgy oly fontos és körülményes, hogy arról alaposan s kimeri-tőleg ily röviden szólni nem lehet. A cikket még egy-ideig fenn tartjuk átadhatás végett.

21. T. dr. R. J. urhoz M. Óvart. A közkiállítás mé-hészeti tárgyairól szivesen venném tudósításodat.

Piaczi árak.

A kolozsvári kereskedelmi s iparkamara hivatalos adatai nyomán.

A heti vásár	helye	napja	Egy osztrák mérő = 2 uagy véka					Egy mázsa		Egy bécsi öl tűzifa	1 font marha hus
			tiszta buza	elegy buza	rozs	zab	török-buza	széna	szalma		
Ára krajczárokbán											
Kolozsvár	septem. 11	650—680	430—450	410—430	110—116	600—620	130	120	1000	22	
Nagy-Várad	august. 26	460—650	420—250	340—390	130—150	430—450	110	70	950	24	
Maros-Vásárhely	august. 28	524—610	412—465	370—386	100—180	—	190—200	40—150	1000	20	
Károly-Fehérvár	septem. 6	560—580	460—470	440—450	170—180	—	135—145	90—115	1000	20	
Nagy-Szeben	septem. 9	620—687	547—600	467—507	107—133	533—600	80—85	60	700	22	
Brassó	septem. 5	454—708	585—600	434—468	154—160	550—560	—	—	—	20	
Besztercze	septem. 2	540—670	490—520	380—400	100—110	440—460	120—160	80—100	750	20	
Nagy-Enyed	august. 28	538—577	463—510	388—425	135—145	—	190—200	40—50	1100	18	
Szamosujvár	august. 25	600—680	450—480	400—420	160—170	—	160	50	1200	20	
Deés	august. 26	560—640	440—500	360—400	100—120	—	170—180	60—100	800	18	
Torda	julius 15	660—800	620—680	440—460	290—200	—	190—200	75—100	800	18	

Erdélyi földtehermentesítési kötvény 76 frt 25 kr. Ezüst árkelet 106.25.

Bécsi marhavásár: Felhajtott 6020 drb hizó ökör. — A Ily nagy készlet mellett az árak lees-tek; ugyanis a hizó ökör vágósúlyának mázsája 31 $\frac{1}{2}$ —33 $\frac{1}{2}$ frt közt ingadozott.

TARTALOM: Gazdasági gépek s eszközök a világiállításon. — Társalgó. Világiállítási levelek XV. — Levelezés. — Egyveleg. — Szerkesztői nyiltposta. — Piaczi árak. — Hirdetések.

Felelős szerkesztő: **VÖRÖS SÁNDOR.**

Hirdetések.

Jelzalog kölcsönök.

Telekkönyvezett földbirtokokra 5000 forinttól a legmagasabb összegig 6% kamat 1% törl. illetőleg 7%-al 32 évi törlesztésre (a visszafizetés előbb is bármikor teljesíthető) a leggyorsabban eszközöl

a hatóságilag engedélyezett általános ipar- és kereskedelmi ügynöki iroda Kolozsvárt, óvár, bástyauteza 6. sz.

Értekezhetni posta útján, vagy személyesen naponta d. u. 1-től 4-ig. (3.) (33—48.)

Jankó Vincze GÉPGYÁR-TULAJDONOS Kolozsvárt.

Ajánlom a t. cz. gazdaközönség figyelmébe Vidats- és Gubicz-minták után az erdélyi földminőség szerint javított szerkezetű vaskéimemet, ára a 2-ik számúnak 22 frt, a 3-iknak 20 frt, a 4-iknek 18 frt. Továbbá ajánlom eketaligáimat 11 frtéért, rostáimat 68 frtéért, morzsolóimat 48, 55 és 60 frtéért, szecskavágóimat 100 frtéért, borpréseimet 100 frtéért stb.

A vásárlandó tárgyakért készpénzfizetés helyett búzát vagy egyéb terményt is elfogadok piaczi ár szerint.

(16)

2—3

VICTORIA

biztosító társaság Kolozsvárt

(1)

(alapítva 1865-ben)

(17—24)

melynek biztosítéki alapja az 1371-ki zárlat szerint törzs- és tartalék tőkében s évi bevételekben

5 millió.

Biztosításokat fogad el

Tűz-, jég-, szállítási károk ellen, ugy az ember életére.

Az épület-biztosítási osztálynál kiváló figyelembe ajánltnak a Victoria által életbeléptetett társas-árva vagyon és egyházi biztosítás, mire nézt külön, rendkívül kedvezményes díjszabások vannak megállapítva. Házberendezések, mint: butor-, fehér-, ágy-, ruhanemű stb. különös kedvezményben részesülnek a biztosításnál. Ezekon kívül is biztosítás nyújtatik mindennemű lak- és gazdasági épületekre, gyárookra, malmokra, vasuti építkezésekre, kereskedelmi raktárookra, boltban levő cikkekre, nyers és feldolgozott anyagokra, szabadban és fedél alatt levő gabona és széna takarmányokra, — tűz, villámcsapás, robbanás és kihurczkolódás veszélye ellen.

Egyszersmind felhivatik a t. közönség **életbiztosítási** ajánlatait is a Victoriánál tenni meg, mely minden irányu módozataiban a legnagyobb előnyöket nyújtja.

Életbiztosítási példa:

Halálesetre biztosított 2000 forint tőke évenkénti díja:

a biztosító

20 — 30 — 40 — 50 éven

korában kezdőleg

34 frt 60 kr. 45 frt 40 kr. 63 frt 40 kr. 95 frt 20 kr.

Ezekon kívül minden módozatok, mint halálesetben fizetendő tőkék, a biztosítónak még életében fizetendő tőkék, gyermekek számára nevelési kiházasítási vagy térbehzemeneteli tőkék, nyugdíj vagy életjáradék összegek, temetkezési költségek biztosítása, ugy túlélési csoportokba beállítás is elfogadatik, mindnyája kedvezményes díj s a nyereményben 5% részesülés mellett.

Előforduló károk, azonnal becsültetnek és rendeztetnek.

Bővebb felvilágosítással, átnézeti könyvekkel, a díjak iránti tájékozással szolgálnak a társasági felügyelők s vidéki ügynökségek

a „VICTORIA” biztosító társaság vezérügynöksége Kolozsvárt

Wagner.

Szász.